

мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / Владимир Павлович Беспалько. – М.: Педагогика, 1995. – 208 с.
2. Беспалько В. П. Педагогическая технология / В.П. Беспалько, Л.В. Беспалько. – М., 1989. – 100 с.
3. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / Владимир Павлович Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Мартиненко С.М. Загальна педагогіка: [навч. посіб.] / С.М. Мартиненко, Л.Л. Хоружа. – К.: МАУП, 2002. – 176 с.
6. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии : [підручник] / Ред. С.А. Смирнова]. – Москва: Изд. центр «Академия» – 2003. – 512 с.
7. Петровский А.В. Основы теоретической психологии: [уч. пособ. для студ. вуз.] / А. В. Петровский, М.Г. Ярошевский. – М.: Инфра-М., 1998. – 528 с.
8. Психологія: [Підручник] / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін. – [4-те вид.]. – К.: Либідь, 2003. – 560 с.
9. Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології: [навч. посіб.] / І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокимов. – Х.: Колегіум, 2005. – 224 с.
10. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / Сергей Леонидович Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2004. – 713 с.
11. Сластенин В.А. Педагогика / В.А. Сластенин – [2-е изд.] – М.: Изд. центр „Академия”, 2003. – 576 с.
12. Reinert H. One picture is worth a thousand words? Not necessarily! / H. Reinert // The Modern Language Journal . – 1976. – Vol. LX. – № 4. – P. 160-167.

УДК 378.147: 009

Чижикова О.В.

Криворізький державний педагогічний університет

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПРАВознавців ЗАСОБАМИ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

У статті розкривається сутність поняття творчості, розвиток творчих здібностей засобами проблемного навчання в процесі іншомовної підготовки майбутнього правознавця.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, проблемне навчання, проблемна ситуація, майбутній правознавець.

Чижикова О.В. Развитие творческих способностей будущих юристов средствами проблемного обучения. В статье раскрывается сущность понятия «творчество», развитие творческих способностей средствами проблемного обучения в процессе иноязычной подготовки будущего правоведа.

Ключевые слова: творчество, творческие способности, проблемное обучение, проблемная ситуация, будущий правоведа.

Chizhikova O.V. Development of creative abilities of future lawyers by means of problem education. The article reveals the essence of the concept

of creativity, creative abilities by means of problem education in the process of a future legist's foreign language training.

Key words: creativity, creative abilities, problem education, problem situation, future legist.

Необхідність опанування іноземними мовами сьогодні не викликає сумніву. У методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України про вивчення іноземних мов у 2010/2011 навчальному році зазначено, що геополітичні, комунікаційні та технологічні зміни в суспільстві залучили і до безпосереднього, і до опосередкованого спілкування доволі велику кількість людей різного віку, професій, інтересів. Відповідно зросли і потреби у використанні іноземних мов. Пріоритетним напрямом у вивченні іноземних мов стало опанування ними як засобом спілкування. Зазначено, що нові завдання вимагають змін щодо визначення рівнів володіння іноземними мовами, нових підходів до відбору змісту та організації навчання, використання адекватних форм та видів контролю [5, с. 10].

Дійсно, використання іноземних мов у професійній діяльності майбутнього фахівця, зокрема правознавця, набуває сьогодні великого значення. Процес європейської інтеграції, який підтримується українським суспільством і урядом, впровадження нових освітніх стандартів у системі вищої освіти в контексті Болонської декларації, зміцнення та стабілізація геополітичної ролі України на міжнародній арені, підвищення статусу й місця нашої країни у світовому співтоваристві обумовлюють обґрунтовану необхідність оволодіння іноземними мовами на високому рівні. Позитивним моментом стало переосмислення ролі іноземних мов для успішної професійної діяльності. Безперечно, знання іноземної мови – це вигідна інвестиція у своє та майбутнє своєї країни.

На необхідності оволодіння іноземною мовою майбутніми фахівцями, зокрема правознавцями, сьогодні наголошують багато дослідників. Науковці розглядають процес опанування іноземними мовами як засіб спілкування й можливість використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур (А. Павлюк); як засіб розвитку особистості, розкриття її внутрішнього творчого потенціалу (Г.І. Бородіна), як робоче знаряддя фахівця (О.В. Катеренчук, О.В. Михайленко), як багаторівневу властивість особистості, що характеризує її творчий потенціал (Р.В. Белоусова), як запоруку успішної професійної діяльності та стрімкого професійного зростання (Н.А. Джава, Ю.М. Короткова), як засіб компетентного функціонування у професійному середовищі (В.Д. Борщовецька, Ю.О. Семенчук) тощо.

Мета цієї статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності проблемного навчання як ефективного засобу розвитку творчих здібностей майбутніх правознавців у процесі іншомовної освіти.

Підвищення попиту на ринку праці на фахівців, що володіють іншомовною компетенцією, створює об'єктивні умови зміни парадигми

викладання іноземних мов у вищій школі. Різде збільшення обсягу інформації потребує навичок швидкої обробки отриманої інформації, в тому числі й іноземною мовою. Сьогодні фахівець не може вважатись конкурентоздатним, якщо не слідкує за останніми досягненнями не лише у вітчизняній, але й зарубіжній науці, освіті, техніці. Необхідно звернути увагу, що навчання іноземної мови передбачає не просте опанування іншомовними лексичними одиницями; це комплекс, що охоплює вивчення особливостей культури, традицій, соціально-економічних умов розвитку країни, мова якої вивчається.

Про підвищення ролі іноземної мови як у повсякденному, так і в професійному житті особистості йдеться у багатьох наукових публікаціях. Так, О.В. Катеренчук зазначає, що англійська мова стала другою "рідною" мовою по всьому світу. А отже, вивчення та обмін передовим досвідом у будь-якій сфері діяльності, зокрема правознавчій, неможливе без знання англійської мови. Наголошено на тому, що мова – це робоче знаряддя юриста. Серед основних завдань вищих закладів юридичної освіти авторка вбачає посилення практичної підготовки фахівців, вироблення у них навичок та умінь використовувати набуті знання на практиці [3, с. 52].

Навчання іноземної мови студентів-правознавців надає широкі можливості для розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців. Головна мета – формування, розвиток і удосконалення комунікативної компетенції – ефективно досягається під час виконання завдань творчого характеру, вирішення навчальних проблем, використання рольових і ділових ігор, моделювання комунікативної ситуації. Проте слід погодитись з Л.А. Мойсеєнком, що практика навчального процесу свідчить про те, що викладачі досить часто залишають поза увагою творчі процеси. «Вони часто переслідують мету дати студентам якнайбільше знань у певній галузі науки, сприяти розв'язанню якнайбільшої кількості типових завдань, що сприяє формуванню стереотипності в процесі застосування знань. Усе це ускладнює засвоєння студентами необхідної інформації, гальмує формування у них творчого ставлення до своєї діяльності» [4]. Отже, сьогодні, на жаль, у практиці навчально-виховного процесу вищої школи не всі викладачі готові кардинально змінити стиль викладання і співпрацювати зі студентами на творчій основі.

Більшість дослідників погоджуються, що креативність, яка закладена в кожній людині, має стати стійкою властивістю особистості майбутнього фахівця. Для цього необхідно створити сприятливі умови, щоб закладений у кожному студентові потенціал і внутрішні можливості були спрямовані не лише на засвоєння знань і формування професійних навичок, але й стимулювали б розвиток творчих здібностей особистості.

Серед загальних особистісних і професійних якостей творчої особистості майбутнього правознавця науковці визначають такі: вміння поєднувати широку фундаментальну наукову і

практичну підготовку; досконале володіння своєю спеціальністю; здатність до швидкого освоєння нових напрямів у правознавчій діяльності, безперервного поповнення своїх знань; володіння діалектичним мисленням; розвинене почуття професійної гідності та соціальної відповідальності; потреба в постійній самоосвіті і професійному вдосконаленні; самостійність і гнучкість мислення, розсудливість і спостережливість [7].

Багато досліджень у галузі педагогіки, методики та психології присвячено сьогодні пошуку оптимальних форм і методів навчання, зокрема іноземних мов, що сприяють розвитку творчої особистості майбутнього фахівця. «Сучасні підходи до навчання іноземної мови вимагають застосування методів, форм і видів навчальної діяльності, які сприятимуть формуванню мовної творчої особистості – людини, яка є носієм мови, володіє лінгвістичними знаннями та високим рівнем комунікативних умінь і навичок, дбає про красу і розвиток власного мовлення» [2, с. 90]. Невід'ємним компонентом має стати й оволодіння соціокультурною компетентністю, знаннями традицій, звичаїв та культури країни, мова якої вивчається. Вирішення цих питань потребує від викладача доцільного вибору оптимальних методів, які відповідають цілям навчання, віковим особливостям, індивідуальному розвитку та рівню знань і потреб студентів.

Дослідники (Т.І. Бородіна, А.І. Кузьмінський, З.Н. Курлянд, Г.І. Ромашкіна, Г.Н. Салтовська, В.В. Ягупов та інші) дійшли висновку, що серед усього розмаїття методів навчання у вищій школі одним з найбільш оптимальних і ефективних для стимулювання творчої активності та розвитку творчих умінь студентів при вивченні іноземних мов є метод проблемно-розвиваючого навчання.

Сенс проблемного методу, за Г.І. Ромашкіною, полягає у стимулюванні пошукової діяльності учнів, а його ефективність залежить від створення учителем чіткої структури і логічної організації пошуку розв'язання проблеми. Найбільш доцільним вона вважає такий алгоритм дій учителів та учнів: постановка проблеми, визначення шляхів її розв'язання, вибір оптимального шляху розв'язання проблеми. Зазначені також рівні проблемності в залежності від типу завдань, а саме: учитель сам ставить проблему і сам її розв'язує при активному слуханні й обговоренні з учнями; учитель ставить проблему, а учні самостійно або під керівництвом учителя її розв'язують; учень ставить проблему, а учитель допомагає учням у її розв'язанні; і нарешті найвищий рівень – учень ставить проблему й самостійно її розв'язує [6, с. 18]. Безумовно, вирішення проблемних завдань допомагає майбутнім фахівцям моделювати ситуації у подальшій професійній діяльності, шукати відповіді й самостійно приймати рішення. Перевагою проблемного методу є те, що знання не надаються у готовому вигляді, а спонукають студентів до самостійного пошуку під час вирішення проблемних завдань, що стимулює розвиток творчого мислення і пізнавальної активності.

Проблемна ситуація, яка є ключовим елементом проблемно-розвиваючого навчання, в науково-методичній літературі визначається як психологічний стан, що виникає в результаті мисленої взаємодії суб'єкта (учня) з об'єктом (навчальним матеріалом), який викликає пізнавальну потребу розкрити суть процесу або явища, що вивчається. Залежно від її складових, виділяють чотири компоненти проблемної ситуації: об'єкт (матеріал, що вивчається), суб'єкт (учень), мислена взаємодія (процес мислення, спрямований на об'єкт) та особливості цієї взаємодії (зважаючи на виявлені суперечності), аналіз яких переростає в пізнавальну потребу учня розкрити суть об'єкта, що вивчається [1, с. 313].

На думку Г.І. Ромашкіної, створення проблемної ситуації спрямовує учнів на її рішення, організує пошук рішення. Позитивним моментом є той факт, що в процесі проблемного навчання учень стає суб'єктом свого навчання і, як результат, у нього утворюються нові знання, він оволодіває новими засобами дії. Безперечно, використання проблемних ситуацій на уроці англійської мови підвищує рівень мотивації учнів до вивчення іноземної мови. Прагнення досягти позитивного результату викликає задоволення від самого процесу, що сприяє розвитку інтересу до іноземної мови. Слід погодитись, що оволодіння мовою як засобом спілкування для прийняття світу, людей та ідей проходить ефективніше у рівноправній співпраці, активному пошуку, який, в свою чергу, має базуватись на творчій основі [6].

Серед методів проблемного навчання, які спрямовані на розвиток творчих здібностей студентів у процесі іншомовної освіти, дослідники виокремлюють такі: кейс-метод, рольові та ділові ігри, мозковий штурм, дискусії, презентації, метод проєктів. Проаналізувавши наукову літературу, можна дійти висновку, що більшість методів проблемного навчання містить у своїй структурі елементи ігрової діяльності, які моделюють ту чи іншу життєву або професійну ситуацію. Тому для підвищення рівня творчих можливостей майбутнього фахівця доречно використовувати саме ігрові форми навчання. Проблемне навчання надає багато можливостей для розвитку творчих здібностей студентів. Викладач має обрати ті методи, які найкраще стимулюють творчу активність студентів певної групи. Розмаїття методів дозволяє зацікавити студентів і спонукає виявити власне «Я».

Таким чином, системне та поетапне використання зазначених методів формує у студентів стійкі навички самостійної роботи, розвитку творчого мислення та активної участі у вирішенні тієї чи іншої проблеми, що поступово розкриває творчий потенціал, надає впевненості у власних знаннях і долає страх перед неправильним рішенням чи відповіддю. Руйнується й бар'єр, який може виникнути у стосунках між викладачем та студентами; всі суб'єкти навчальної діяльності працюють на засадах творчої співпраці, викладач більше не виступає єдиним правильним джерелом

вирішення всіх питань – ініціатива переходить до рук самих студентів. Поступово відбувається формування творчої особистості майбутнього фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н.П. Педагогіка: [Посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Н.П. Волкова. – К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 576 с.
2. Джава Н.А. Дидактичні засади реалізації особистісно-орієнтованого підходу у навчанні іноземних мов учнів старшої школи: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.09 / Надія Арсентівна Джава. – Київ, 2010. – 228 с.
3. Катеренчук О.В. Роль та місце ділової гри в навчанні англійської мови студентів юридичних спеціальностей / О.В. Катеренчук // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. — 2009. — Вип. 145. — С. 52-55.
4. Мойсєєнко Л.А. Формування творчого мислення студентів як основа інноваційного розвитку суспільства / Л.А. Мойсєєнко // Прикарпатський вісник НТШ. Думка. – 2008. – № 3 (2). – С. 73-83.
5. Про вивчення іноземних мов у 2010/2011 навчальному році (Міністерство освіти і науки України, проєкт) // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2010. – № 4. – С. 10 – 17.
6. Ромашкіна Г.І. Шляхи створення проблемних ситуацій на уроці іноземної мови / Г.І. Ромашкіна // Іноземні мови. – 2009. – № 3. – С. 18 – 19.
7. Скаун О.Ф. Юридическая деонтология: [Учебник] – [Електронний ресурс] / О.Ф. Скаун, Н.И. Овчаренко. – Х., 1998. – 270 с. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.net/book_z082_6.html

УДК 378.147

Биконя О.П.

докторант Київського національного
лінгвістичного університету

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті здійснено теоретичний аналіз психолого-педагогічних передумов самостійної роботи з англійської мови студентів немовних спеціальностей.

Ключові слова: психолого-педагогічні передумови, самостійна робота, англійська мова, студенти немовних спеціальностей.

Биконя О.П. Психолого-педагогические основы самостоятельной работы студентов неязыковых специальностей при изучении английского языка. В статье теоретически проанализированы психолого-педагогические основы самостоятельной работы при изучении английского языка студентами неязыковых специальностей.

Ключевые слова: психолого-педагогические основы, самостоятельная работа, английский язык, студенты неязыковых специальностей.

Вуконя О.П. Psychological and pedagogical pre-conditions of the non-linguistic students' self-study English. This article deals with theoretical analysis of psychological and pedagogical pre-conditions of the non-linguistic students' self-study English.